

Intervencija į banalybę: fotografijos prigimtis ir perkamoji galia pagal **Timą Simmonsa**

PRAEITŲ METŲ RUGSĖJO DEVINTĄJĄ PER SEPTINTOJO FESTIVALIO „KAUNAS PHOTO“ FOTOGRAFIJOS NAKTĮ „JUNGTINĖS KARALYSTĖS – Ispanijos fotografija“ RODYTOS BRITO TIMO SIMMONSO FOTOGRAFIJOS IŠ SERIJOS „INTERVENCIJA“ ABEJINGŲ NEPALIEKA. JO DARBAI EKSPONUOJAMI IR PUBLIKUOJAMI (VAIRIOSE PASAULIO ŠALYSE. VIENIEMS JIE – EFEKTINGI ŽEMĖS MENO PAVYZDŽIAI, IŠAUKŠTINANTYS PEIZAŽO DETALES, KURIOMIS IKI ŠIO FOTOGRAFO, ATRODO, NIEKAS NEBUVO SUSIŽAVĖJĘS. KITIEMS – TAI ĮTAIGŪS ĮRODYMAI, KAD GERAI APŠVIETUS „PARDUOTI“ GALIMA BET KĄ, NET BANALYBĖS NUPILKINTUS MONOCHROMINIUS VAIZDUS. TIMAS SIMMONSAS IŠAUKŠTINA FOTOGRAFIJOS PRIGIMTĮ – ŠVIESĄ, APŠVIETIMĄ IR DAIKTŲ, MATERIJŲ REAGAVIMĄ Į ŠVIESĄ – ATSPINDŽIUS, ŠEŠĖLIUS IR ŠVYTĖJIMĄ. IR TIES TUO NESUSTOJA.

Timas Simmonsas gimė Londone 1955 m. Būdamas dvidešimties, po kelionės į JAV, jis atsitiktinai atrado fotografiją, kuri galėjo pakeisti nespalingą gimtųjų priemiesčių gyvenimo būdą. Be formalių mokslų, Timas Simmonsas mokėsi fotografijos eksperimentuodamas, pasiryžęs tobulėti ir pasiekti pripažinimą. Jis fotografuoja trisdešimt metų ir savo tikslą jau pasiekė – darbus rodo Britanijoje ir už jos ribų. Dabar kartu su žmona gyvena ir dirba tarp Londono ir Norfolko. Kurdamas fotografijas, žinoma, šia geografine erdve neapsiriboja. Timas Simmonsas dirba didelio formato kamermis su dirbtiniu apšvietimu, laisvalaikiu kuria grandiozinius nežemiškos materijos peizažus, kuriuos vadina bendru pavadinimu „Intervencija“.

Kas gi taip traukia Timo Simmonso fotografijoje? Kas nauja? Atsakymų galėtume ieškoti apžvelgdami šiuolaikinio peizažo žanro panoramą, tyrinėdami „Intervencijos“ peizažų apšvietimą bei fotografinį darbą.

ŽANRAS: PEIZAŽAS VIRŠ KITŲ PEIZAŽŲ

Šiuolaikinėje pirmojo XXI a. dešimtmčio fotografijoje peizažas – tai fotografinių stilistikų mūsų laukas. Tačiau jame ryškios kelios pagrindinės siužetinės linijos ir keli konceptualūs pagrindai.

Siužetinis dokumentinis peizažas – dažniausiai socialinis, ekonominis, pasakojantis apie metropolis, jų priemiesčius. Kuriami ir sėkmingai parduodami tiek civilizacijos pasiekimų, tiek istorijos žaizdas menančių vietovių peizažai. Paklausūs ir augančių ekonomikų peizažai – Kinijos, Kazachstano ir kitų šalių epai su mažu žmogumi didelių mastelių paūksmėje.

Konceptualioje kūryboje – peizažų įvairovė, interpretacijų kova. Rungiasi optiškai, skaitmeniškai ar kitaip manipuluoti peizažai su dirbtinai kuriamomis erdvėmis – skulptūromis, muliažais, kurie nufotografuoti atrodo lyg tikroviški, nežemiški priešistorinių epochų krašto-vaizdžiai ar vandenynų gelmių vaizdai. Daugelis fotografų tebesimėgauja prieš

dešimtmetį prasidėjusia mada kurti sužaislintą pasaulį, pasitelkus vadinamąjį „tilt-shift“ efektą. Timas Simmonsas eina priešingu keliu. Jis fotografuoja tai, ko mes nepažįstame, ten, kur mes nesame buvę, – vietas be civilizacijos ženklų, kurių mastelio neįmanoma suvokti. Jam pakanka pasirinkti tinkamą siužetą – gamtinį peizažą, ir nebereikia vartyti kameros plokštumų, kad šis būtų tinkamas ateiviams nusileisti. Šį kartą publikuojamos „Intervencijos“ iš Islandijos puikiai atskleidžia, kaip savitai pasirenkamas siužetas. Šie peizažai galbūt atrodytų jau matyti, jei ne ta nežemiška šviesa, sklin-

danti tarsi iš apačios, iš žemės vidaus...

ŠVIESUS IR PAPRASTAS ORIGINALUMAS

Kaip fotografas, pamaniau paprastai – Timas Simmonsas dirbtinio apšvietimo profesionalas. Taškas. Kai padaryta gerai, dažnai nebėra apie ką kalbėti. Ir vis dėlto... Ne revoliucinga, tačiau novatoriška idėja iš banalaus peizažo padaryti filmavimo aikštelę – be aktorių, scenografijos, visą dėmesį sutelkus į šviesą, krintančią ant žemės lopinėlio, duobės, kalvos, upelio, balutės, akmens. Juk nak-

tinis peizažas, kuriame svarbų vaidmenį vaidina dirbtinis apšvietimas – dažniausiai miesto, civilizacijos fotografijos objektas. Gamtos, senosios architektūros, kulto vietų fotografija su dirbtiniu apšvietimu ar šviesos menu – retesnis atvejis.

Jau esu pasakojęs apie vokiečio fotografo André Wagnerio šviesos meną, kuriame gamtos, miestų aplinka tampa tik dekoru. Su Timo Simmonso ieškojimais geriau dera kito autoriaus darbai. Jie „iš žilos fotografijos senovės“ – tai apie 1990 m. prancūzo Michelio Semeniako kur-

miais žmonėmis, kaip mes negalime be krepšinio, alus ir kitų pamatinių mūsų tautos savasties temų – tiek gyvenime, tiek ir fotografijoje.

Timas Simmonsas savo gyvenimu ir darbu visada stengėsi atitolti nuo mažo miestelio problematikos. Jo „Intervencija“ kalba apie globalų kontekstą ir nėra atskieta provincialumo priemaišomis. Viena iš globalių šiandienos temų, žiniasklaidos kuriamų ideologijų – planetos Žemės kul-

biblinį Pasaulio sutvėrimą... Tad gal Timas Simmonsas mus nukelia ne į ateitį, o į praeitį. Gal į amžinybę?..

Timo Simmonso „Intervencijos“ – „trys vienamė“. Fotografas grįžta prie neįmantraus, ypač paprasto, nekartografuoto peizažo fragmentų. Jo darbuose šviesa tampa pagrindine peizažų tema, gyvybine energija, žemiškus vaizdus paverčiančia

ti nespalvoti Alpių viršūnių, uolų, upelių, augalijos, šventovių, tiltų peizažai, kurių atskiros teritorijos, ploteliai buvo „apšviesti“ iki švytėjimo. Tos fotografijos įtaigiai rodo, kad pirmame plane „švytintis“ upelis tarsi tęsiasi ir šakojasi toli slėnyje šviečiančio miesto gatvių gyslomis. Prieš dešimt metų maniau, kad nieko „klasiščiau“ sukurti nebegalima, nes reikia daug resursų, daug laiko, kantrybės, daug naktų šalti nosį aukštai kalnų šlaituose, kur klesti minimalistinis floros pasaulis.

Timo Simmonso fotografijose – spalvos, didelis formatas, abstraktesnis, plokštes-

nis siužetas. Kompozicine prasme, atėjo laikas mažesnėms erdvėms, kurios fotografijos lakšte atrodo įtaigiau, monumentaliau, nežemiškiau. Britiškas racionalumas teigia, jog „mažiau yra daugiau“. Mažesnis kadro plotas suteikia galimybę jį apšviesti iš arčiau ir galingiau, geriau valdyti situaciją ir išvengti atsitiktinumų. Dėl mažesnių atstumų trumpiau tenka dirbti su vienu kadru. Mažiau detalių – aiškesnis vizualinės traukos centras, pagrindinis motyvas. Pritaikius visus „mažiau = daugiau“, fotografo „Intervencijas“ į nepalietą gamtą lengviau suvaldo apšvietimo technikos arsenalas, o galutinius atvaizdus

lengviau prisijaukina bet koks žiūrovas, nebūtinai mylintis kalnus ar upes.

IDEOLOGIJA: PLANETA ŽEMĖ?

Prisimenu interviu su vienu pirmųjų pasaulyje žymiu areofotografu Yanu Arthursu Bertrandu. Sėdėdamas į aukštą medį ikeltame namelyje, fotografas kalbėjo: „jei nesi ekologas, vadinasi, esi kvailys“. Kaip supratau, fotografas savęs nelaikė kvailiu, tik norėjo, kad jo fotografijos su žemės vaizdais iš aukštai stiprintų mūsų ekologinį sąmoningumą.

Ideologijos ir vertybės, neatmetant este-

tinių pasiekimų, – vieni svarbiausių kriterijų, siekiant fotografijų populiarumo. Jei ekonominio augimo, iki krizės laikotarpių meno evoliucijai būdingas optimizmas, meninių raiškų gausa ir svarba, o herojais tampa menininkai, kuriantys jausmus ir idėjas, tai sudėtingesniais – ekonominių sunkmečių, politinio nestabilumo – momentais tampame atidesni tiems, kas gilinasi į siužetus ir temas. Trumpai tariant, individualios minties gelmės, asmeniškumai, jausmai tarsi pasitraukia į antrą planą, o solo partija atitenka temai. Prispausti sunkmečio, aiškiai suprantame, kokia mums svarbi Lietuva su jos miestais ir miesteliais, žy-

tas (šalia politinio nestabilumo, ekonominio sąstingio, taršos ir klimato atšilimo...). Timas apie savo „Intervencijos“ fotografijas sako, kad „tokiu būdu suartėjant su žeme, aštriau juntama trapi pusiausvyr tarp gamtos ir mūsų gyvensenos laikinumo“. Jei gerai suprantu fotografo mintį, žvelgiant į „Intervencijas“ reikia galvoti: jei važinėsiu automobiliu, skraidysiu lėktuvu, pirksiu naujausią „išmaniuką“, o po metų dar naujesnį ir t. t., visa mūsų žemė atrodys taip, kaip šie Islandijos lopinėliai Timo Simmonso fotografijose. Ir aš dėl to būsiu kaltas... O gal taip atrodys kita planeta, į kurią išsilaipinsime? Poetiškai mąstantieji galėtų prisiminti ir

nežemiškais. Kita vertus, ja naudojamas ir kaip fotografijos valiuta, be kompromisų perkančia žiūrovų simpatijas. Jau nekalbant apie visiems aktualią Žemės išlikimo, amžinumo kaip akmuo ir laikinumo kaip šviesa problematiką. Timas Simmonsas žengia į meno rinką – festivalius, galerijas, muziejus – kaip sėkmingas komercinis fotografas. Kaip visuomet čia iškyla klausimas – kiek tokie ieškojimai gali tęstis ir kaip ilgai šie darbai atrodys nepakartojami? Belpa palinkėti, kad Timo Simmonso fotografijoje neužgestų vidinė planetos Žemės šviesa ir kad ilgai niui jos netaptų profesionalios rutinos dalimi. ☐